

РЕЦЕНЗІЯ
на підручник «Планета нова»
для 8 класу базової школи
автори: Tomasz Rachwał, Dawid Szczypinski
видавництво «Нова Ера»

Рецензований підручник «Планета нова» призначений для учні 8 класу польських загальноосвітніх навчальних закладів. Для організації роботи з підручником у ньому розміщено елементи апарату орієнтування: передмова, система рубрикацій, словник, шрифтові виділення у текстах, детальні висновки у кінці розділів, зміст, статистичні додатки, словниковий показник (індекси). Це створює цілісну систему, що полегшує орієнтування у матеріалі, і повністю відповідає сучасним вимогам до навчальної книжки.

Змістове наповнення підручника пропорційно розподілено між розділами, темами і параграфами та є достатнім для опанування учнями в межах навчального часу, який відводиться на його вивчення. Зміст курсу подано у п'яти розділах: Азія, Африка, Північна Америка і Південна Америка, Австралія і Океанія, Полярні території. У змісті навчального матеріалу підручника у повній мірі розкрито основні науково-теоретичні положення навчального предмета через розкриття причинно-наслідкових зв'язків, явищ, процесів, подій.

Кожен розділ розпочинається малюнком на якому зображені зрозумілі учнівству образи відповідно до теми. Він сприяє формуванню в учнів уявлення про регіон, що вивчається. Також розміщено перелік запропонованих тем даного розділу. Далі розміщена коротка інформація про дану частину світу і карти, які сприяють формуванню просторової географічної компетентності, дають можливість учню здійснити віртуальну подорож у різні куточки світу. Розділ поділено на теми, які включають загальну характеристику даної частини світу і регіональну (вивчення окремих країн). Даний курс є інтегрованим, оскільки поєднує зміст фізичної, економічної і соціальної географії.

Кожен параграф розпочинається з рубрики «Перш ніж почати...», яка представлена завданням, що мотивує, стимулює учнів логічно думати, використовуючи знання з попередніх курсів для його розв'язання. Матеріал параграфа поділений на змістові частини, що полегшує його розуміння і засвоєння. Виклад матеріалу чітко й послідовно структуровано, зв'язки між його частинами логічні. Мова підручника лаконічна, точна, чітка і зрозуміла для учнів, не перевантажена науковою термінологією, відповідає віку восьмикласникам. Виклад матеріалу мотивує учнів до читання, роздумів, обговорення. Системно використовуються навчальні матеріали з різних освітніх галузей, що посилюють різнобічне розкриття теми, опису об'єкта, що вивчається. Наприклад, розкриваються питання історії, культури, традицій різних народів.

Наявна науково перевірена інформація відповідає сучасному рівню розвитку науки, техніки і культури. Коректно використовується загальноприйнята наукова термінологія. Інформаційна складова містить сучасні й цікаві (рубрика «Це цікаво») для учнів матеріали, що відповідають інтелектуальним потребам та прагненням сучасної молоді, її навчальним та життєвим інтересам.

Теоретичні відомості супроводжуються практичними прийомами щодо їх застосування. У підручнику наявна доцільна система запитань, завдань і вправ переважно практичного спрямування. У змісті підручника передбачено системне формування предметних і ключових компетентностей та наскрізних умінь, передбачених навчальним предметом через систему особистісно зорієнтованих, практико-спрямованих завдань, інформаційно-пізнавальний матеріал.

Текстова складова параграфів чергується із завданнями різного рівня складності, які спрямовані на формування причиново-наслідкових зв'язків, порівняння, аналіз, встановлення закономірностей, як наприклад: с. 77. «Продемонструйте зв'язок між природними умовами та економічними можливостями в зоні Сахель»; «Пояснити різницю між голодом і недоїданням» (с. 72) тощо. Запитання і завдання сформульовані чітко, зрозуміло й коректно відповідно до вікової категорії учнів. У кінці кожного параграфу подано вправи, які спрямовані на відпрацювання вмінь, розуміння матеріалу, роботу та аналіз інформації, проведення досліджень. Наявні також завдання, виконання яких передбачає застосування знань та умінь з різних навчальних предметів та освітніх галузей. Після завершення розділу подана рубрики «Перевірте чи вмієте...», «Спосіб виконання завдання...», «Завдання для самостійного виконання», які містить завдання різного рівня складності, що сприяє реалізації диференційованого підходу до навчання; ефективну організацію індивідуальної навчальної діяльності здобувачів освіти з різними здібностями; для набуття досвіду застосування набутих знань і умінь; на самоаналіз, самооцінку, самопізнання. В цілому, в підручнику домінують продуктивні і компетентісно-орієнтовані завдання.

Багато змістового наповнення у підручнику подано через *ілюстрації*, які в повній мірі відповідають психолого-педагогічним особливостям учнів, морально-етичним та естетичним нормам. Ілюстративний матеріал представлений малюнками, фото, картами, схеми, графіки, діаграми та іншими візуальними зображеннями. Усі ілюстрації підібрані відповідно до вікової категорії учнів з урахуванням ступеню підготовленості учнівства до сприйняття певних зображень. Вони містять не лише інформаційний, але й емоційно-ціннісний компонент змісту. Значна частина ілюстрацій мають пояснення, тлумачення та приклади для розуміння складних процесів, абстрактних понять або містять завдання, для яких слугують джерелом інформації. Вони пояснюють та доповнюють тексти, а також їх можна використовувати як самостійну дидактичну складову підручника. Ілюстрації підібрані з урахуванням питань гендерної рівності. Є ілюстрації, які виступають як самостійне або додаткове джерело інформації.

У підручнику дотримано принципу *наступності* щодо раніше вивченого навчального матеріалу. На початку тексту є запитання для актуалізації навчального процесу, на які учень може відповісти використавши знання, отримані впродовж попередніх років навчання, інформацію, вивчену раніше. Зміст і методичний апарат сприяють подальшому розвитку вже отриманих у попередні роки навчання вмінь і навичок, мотивують на застосування отриманих знань на практиці. Нові поняття вводяться дидактично доцільно й обґрунтовано з опорою на раніше засвоєні знання. Не виявлено недоцільного повторення, пояснення понять, подій, явищ і термінів, які відомі учням з досвіду навчання у попередні роки.

У змісті підручника відсутні стереотипи та упередження (політичні, культурні, національні, релігійні).

Зміст оформлено відповідно вимог. Наведено усі назви структурних елементів підручника, назви структурних елементів навчального матеріалу в змісті відповідають назвам відповідних структурних елементів у тексті.

Рекомендації та пропозиції:

1. Назва серії підручників не в повній мірі розкриває зміст предмету.
2. Покращити методичний апарат сучасними методами, прийомами, видами діяльності, що створять передумови для співпраці, активної участі здобувачів освіти в процесі пізнання. Наприклад, у підручнику відсутні завдання для групової взаємодії, організації дискусій. Дебатів тощо.
3. Оновити статистичну інформацію подану на графіках, діаграмах і додатках. Вона є застарілою (2017-2018 рр.).
4. У підручнику в незначній кількості наведено приклади виконання певних операцій, дій, зразків, пам'яток, інструкцій щодо виконання завдань.
5. Доцільно розмістити покликання або QR -коди на аудіовізуальні матеріали, інтерактивні вправи, інтернет-ресурси, он-лайн карти, додаткові географічні ресурси для самостійної роботи, виконання навчальних дослідницьких проєктів тощо.
6. Доцільно у підручнику представити окремою рубрикою польськознавчий аспект через: включення науково обґрунтованої інформації про факти, події, явища, про видатних поляків або вихідців із Польщі, які зробили вагомий внесок у розвиток певної галузі науки чи культури, використання фрагментів літературних (мистецьких) творів відомих митців тощо.
7. Збільшити кількість ілюстрацій, які відображають міський стиль життя країн, промисловий розвиток країн Азії та Африки.
8. Наповнити навчальний зміст й методичний апарат завданнями на формування мотиваційної сфери, особистісних цінностей, соціальної

поведінки; громадянської позиції, безпечних норм життєдіяльності;
екологічної культури.

**Головний спеціаліст відділу
змісту освіти, позашкільної та
виховної роботи Міністерства
освіти і науки України**

Роман Гладковський